

PROEVEN VAN MARCUS

Inspiratiemoment

Pax, 23 november 2026

Overzicht:
wat mag je verwachten vanavond

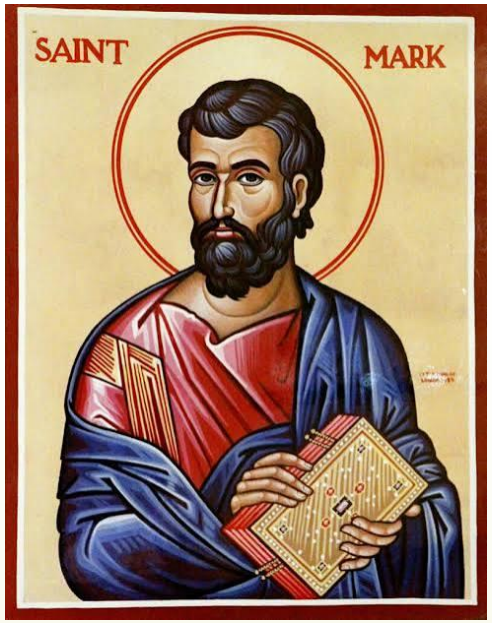
- Bezinning
- Inleiding op Marcus (Jantine)
- Inhoud van het evangelie volgens Marcus (Tom)
- Marcus in de kunst (Luc)

Bezinning

- Wie was die Jezus toch…
- Wie is die Jezus toch…

Inleiding

- Hoe kwam het NT eigenlijk tot stand?
- Wie schreef het evangelie volgens Marcus ?
- Typisch Marcus X 4

Hoe kwam het NT eigenlijk tot stand?

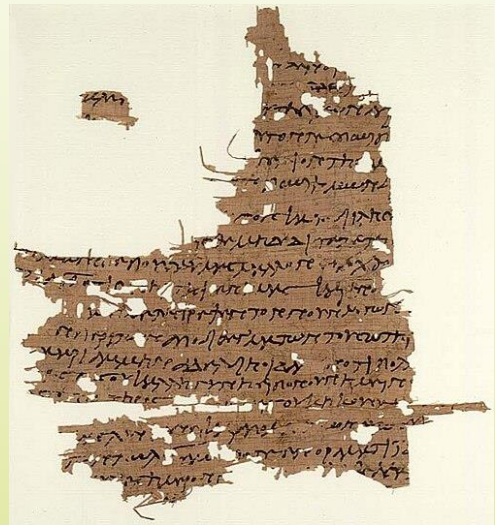

- Jezus heeft zelf niets geschreven!
- Zijn woorden en verhalen leefden eerst **mondeling** voort
  - *Verschillende getuigen vertelden het verhaal telkens opnieuw*
  - *Afgestemd op verschillende toehoorders*
- Naar veraf gelegen gebieden werden **brieven** geschreven die dan gekopieerd werden
- Met verstrijken van de tijd : **stukjes** worden **opgeschreven**
  - *Losse verhalen, een stukje speech, etc.*
- Hieruit werden dan kleine collecties **gebundeld** en later grotere gehelen gebundeld
- Vanaf de 2e E werd het een **vastomlijnde lijst** van geschriften. Vanaf de 4e ontstonden de grote manuscripten met de 27 boeken van vandaag = canon

Hoe kwam het NT eigenlijk tot stand?

- **Canoniciteit**: Wat er wel of niet bij hoorde
  - *Apostoliciteit*
  - *Verspreiding en gebruik*
  - *Orthodoxie*

- Wat er afviel: **apocriefen**
  - *Eerste 4 eeuwen echt heel veel divers materiaal geschreven!*
    Meer niet dan wel in de canon gekomen
    (bv. het Evangelie van Maria, Handelingen van Perpetua en Felicitas, …)

De 4 evangelieën en Marcus daarbinnen

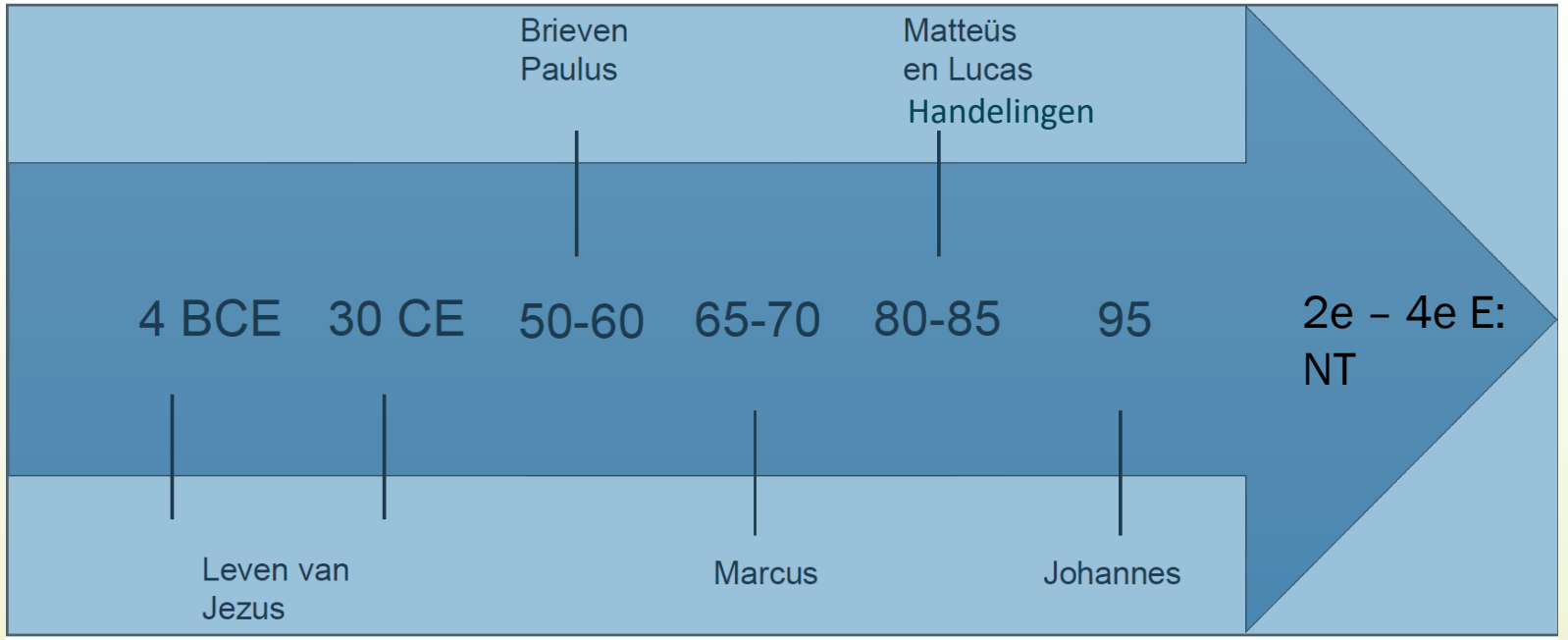
- 4 boeken / 1 “diatessaron”
- Marcus: lang 'kleine broertje' van de andere drie
  - *Kort, abrupt, rudimentair en weinig verfijnd qua stijl en inhoud*
  - *“Weinig creatieve samenvatter van Mattheüs”*
- 19e E: **historisch kritische methode**
  → synoptische kwestie (zie volgende slide)
  → 2 bronnen theorie
  - *Bron 1: Marcus*
    - Mattheüs neemt zo'n 90 % van Marcus over, Lucas zo'n 50%
  - *Bron 2: “Q” waar Mt en Lc bijkomstig uit putten*
  - *Eigen materiaal Mt (SM) en eigen materiaal Lc (SL)*

Synopsis

Mt 19,13-15	Mc 10,13-16	Lc 18,15-17
Toen werden hem	En ze	Ze
kinderen aangebracht,	brachten hem kinderen aan	brachten hem zelfs zuigelingen aan
opdat hij hun	opdat hij ze	opdat hij ze
de handen zou opleggen	zou aanraken;	zou aanraken;
en over hen bidden;		
de leerlingen echter	de leerlingen echter	toen echter de leerlingen
		dit zagen,
berispten hen.	berispten hen.	berispten ze hen.
Jezus echter	toen Jezus dit echter zag,	Jezus echter
	was hij verontwaardigd	
		riep ze bij zich,
zei:	en zei hun:	zeggend:
"Laat de kinderen	"Laat de kinderen	"Laat de kinderen
en verhinder hen niet		
om tot mij te komen;	tot mij komen,	tot mij komen
	verhinder hen niet;	en verhinder hen niet;
aan wie zó zijn immers	aan wie zó zijn immers	aan wie zó zijn immers
is het Rijk der hemelen."	is het Rijk Gods.	is het Rijk Gods.

Moderne bijbelwetenschap : tijdslijn

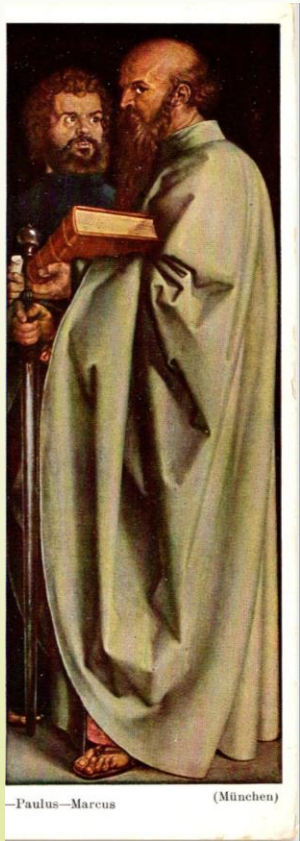

- Marcus waarschijnlijk geschreven rond 65 – 70 → oudste & eerste evangelie

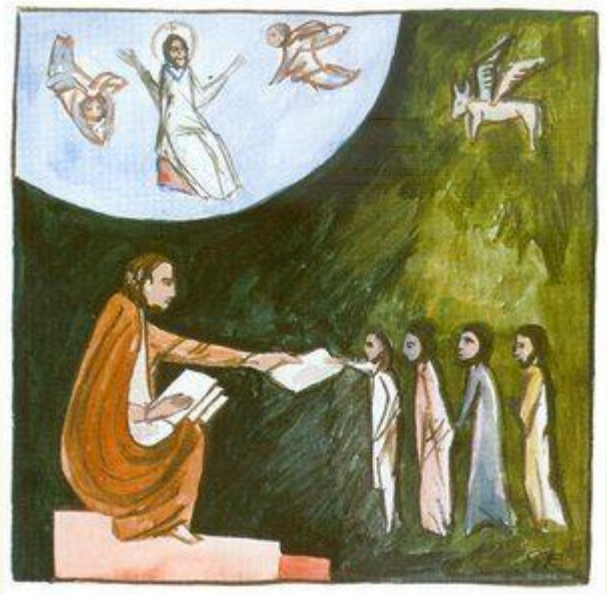
Wie was de auteur van het Marcus evangelie?

- Anoniem, 2e eeuw toegekend aan Marcus
  - ***Medewerker van Paulus***
    - Handelingen : Paulus, Barnabas en (Johannes) Marcus
    - Brieven van Paulus (Kol, Fm, Tim)
  - ***Medewerker van Petrus***
    - In 1 Petrus 5:13 “mijn zoon Marcus”.
    - Vroegkerkelijke tradities > "vertolker" (hermēneutēs) en secretaris van Petrus.

- Zou dit de auteur van het Marcus evangelie zijn?
  We weten het niet… Wat weten we wel? Weinig…
  - *Geschreven in redelijk (koine) Grieks met hier en daar Aramees*
  - *Gematigd Joodse achtergrond*
  - *Schrijft voor breed publiek*
  - *Schrijft in tijden van crisis en vervolging*
    - Christenen in Rome door Nero j.60, of
    - Joden in Jeruzalem door de Romeinse overheerser eind j.60

Wie was de auteur van het Marcus evangelie?

- Evangelisten als **creatieve verzamelaars** van verhalen en woorden die de ronde deden, die ze dan ordenden en waar ze **hun eigen klemtonen en kleur** aan gaven.
- Uit hoe Mt en Lc materiaal geordend en gepresenteerd hebben, wat ze beklemtoonden en wat ze zelf toevoegden (“redactiekritiek”) kunnen we meer over hem te weten komen → niet zo voor Marcus…

- Oudste & eerste evangelie : een **pionier**!

➢ Stelling:

  ➢ *Zijn evangelie is “sec” niet uit onkunde maar omdat hij de eerste was: zoekend, worstelend, vragend…*

  ➢ *Zijn beeld over Jezus is “rudimentair” niet uit tekort maar als uitnodiging*

Typisch Marcus

Enerzijds: Jezus = Messias

- Marcus > Joodse Messias verwachting en eschatologie
  - *Een zoon van David, een rechtmatige **koning** die Israël zou herstellen*
  - *Een **bevrijder** die een einde zou maken aan vreemde overheersing*
  - *God die op beslissende wijze zou **ingrijpen** in de geschiedenis*
- Marcus: "Begin van het evangelie van Jezus Christus, Zoon van God." (Mc 1,1)

  "De tijd is aangebroken en het Koninkrijk van God is nabij. Bekeer u en geloof in het evangelie." (Mc 1,15)

- Geen plaats of ‘ergens later’: Gods nieuwe werkelijkheid breekt nu door. Gods toekomst is al begonnen!
- Nu is het moment om te antwoorden! Marcus’ favoriete woord: meteen

Anderzijds: Verwarring! Wie is Jezus toch…

- Marcus schrijft duidelijk dat Jezus de Messias is en de eindtijd begonnen is, MAAR totaal niet op de manier die velen verwachtten!

  Geen
  - *koning, militaire leider, politieke heerser, hoge priester, apocalyptische held*
  - *overwinning, herstel van Israël, tijd van gerechtigheid*

  Wel
  - *lijdende dienaar die zijn kruis draagt en zijn leven geeft voor anderen*
  - *weg van nederigheid, dienstbaarheid en liefde – van dienen ipv gediend worden*

- Vraag die iedereen zich stelt
  - *de menigte*
  - *de leerlingen*
  - *de religieuze leiders*
  - *de Romeinen*
  - *Jezus zelf*
  - *de lezer / wij*

WIE IS DIE JEZUS TOCH ???

Typisch Marcus (1): ook de leerlingen begrijpen het niet

- Ze begrijpen Jezus' parabels, wonderen en lijden niet (4:13, 6:52, 8:17&21, 16:8)
- Ze vluchten, kruipen weg uit angst en gebrek aan geloof (4:40, 6:50, 16:8)
- Ze zoeken eer en glorie in plaats van te dienen (9:34, 10:37)
- Ze slagen er niet in te waken (14:32-42) of trouw te blijven (14:43-45;66-72).

- **Anderzijds** :
  duidelijk dat Jezus Zijn leerlingen 1 voor 1 gekozen heeft om bij Hem te zijn en Hem te volgen,
  dat Hij hen trouw is
  en dat ze slagen in hun verkondiging, verdrijven van boze geesten en genezen (6:7-13)

➢ Geen perfecte maar herkenbare leerlingen?

Typisch Marcus (2): wie het wel begrijpt moet zwijgen

- Jezus geneest mensen
- Jezus bevrijdt mensen
- Mensen herkennen iets bijzonders

Maar dan: "Vertel het aan niemand" → **Messiasgeheim, Marcan secrect**

Waarom zwijgen? Waarom geheimhouding?

- Jezus wil niet gereduceerd worden tot wonderdoener
- Jezus wilde niet de aandacht op zich zelf trekken in zijn menselijke gedaante maar op God Zijn Eeuwige Vader.
- Zijn ware identiteit wordt pas zichtbaar aan het kruis (15:39)

Voor Marcus is de vraag niet : **"Is Jezus de Messias?"** maar : **"Wat voor Messias is Hij?"**

➢ pas echt herkend wanneer men niet alleen zijn macht ziet, maar ook Zijn kwetsbaarheid & Zijn liefde tot het uiterste

Typisch Marcus (3): Ook de vrouwen zijn verward en zwijgen… of toch niet?

Vrouwen ontdekken lege graf – een in het wit geklede jongeman vertelt dat Jezus is opgestaan en geeft opdracht om te gaan vertellen dat Jezus leeft

- 16:8 “ze gingen naar buiten en vluchtten weg want ze waren bevangen door schrik en angst – ze waren zo geschrokken dat ze tegen niemand iets zeiden” EINDE
- 16:9 “Alles wat hun opgedragen was, meldden zij in het kort aan de kring rond Petrus. Daarna stuurde Jezus zelf zijn leerlingen eropuit om van het oosten tot het westen de onvergankelijke boodschap van de eeuwige verlossing te verkondigen. Amen.’”
- 16:9-20 Maria Magdalena wordt niet geloofd,
  Jezus zelf verschijnt aan de lln, zendt ze uit,
  wordt ten hemel opgenomen, helpt lln met verkondiging

- Oorspronkelijk einde is vreemd, maar wel geheel in lijn met Mc
- De lezers, wij dus,
  zullen zelf op zoek moeten gaan naar de Verrezen Heer

Typisch Marcus (4)
De naakte jongeman

"Een jongeman, die alleen een linnen kleed aanhad, probeerde bij Hem te blijven, maar toen ook hij werd vastgegrepen, liet hij het kleed in hun handen achter en vluchtte naakt weg" (14,51-52)

- Vreemde passage!
- Alleen bij Marcus
- Marcus zelf? ~ Hitchcock
- Later verschijnt opnieuw "een jongeman" (*neaniskos*) in wit gewaad bij het lege graf (16:5)…

Begint in dit vluchten en loslaten net het volgen?
Alles wat hem bedekte, bleef achter in de handen van anderen…
Niet bekleed met overtuigingen, niet gewapend met zekerheden,
maar naakt, kwetsbaar, en waarachtig…
Ligt tussen de vlucht en het witte gewaad van Pasen de weg van elke leerling?

Samenvattend

- Oudste evangelie, pionier
- Jezus als lijdende Messias
- Leerlingen die worstelen
- Messiasgeheim
- Abrupt einde
- **WIE IS DIE JEZUS TOCH … voor mij?**

- “Begin” van het evangelie…
  - *Alsof verhaal dat volgt niet zelf het eindpunt is, maar slechts begin van een boodschap die daarna verdergaat in de lezers en de gemeenschap*
- De naakte jongeling… vertelt hij nog het meeste over Marcus en zijn boodschap?

Referenties

- Marion Pragt. *Inleiding tot het Nieuwe Testament*. Bachelor Theologie, KUL, 2021.
- Nico Riemersma. *Een raadselachtige gestalte in het Marcusevangelie. De neaniskos in 14:51-52 en 16:5,* https://www.nicoriemersma.nl/blog/id/74/ .
- Frans Van Segbroeck. *Het Nieuwe Testament leren lezen. Achtergronden - Methoden – Hulpmiddelen.* Vlaamse Bijbelstichting en Acco, 1993; 5de ed., 2004.
- Susan Watts Henderson. *Christology and Discipleship in the Gospel of Mark*. Cambridge University Press, 2006.
- Woodrow, M., & Sanders, E. P. (1987). *Mensen in de Bijbel*. Uitgeverij Helmond; Uitgeverij Altoria.

Inhoud

Vooraf

- Kortste evangalie (16 H, volledig lezen in 2 uur)
- Voorgelezen bij begin van de paasnacht voor nieuwe geloofsleerlingen:
  - Wie is Jezus?
  - Hoe kunnen we Hem volgen?
  - Wat kunnen daar de gevolgen van zijn?
- Daarna klaarmaken voor het doopsel
- Marcus als reisbegeleider + roadmap voor geloofsleerlingen (vb. Leesrooster vasten: 7w)
- En wij?

Opbouw

'leest als een spannende roman'

- 16 hoofdstukken
- Titel (H1:1)
- Proloog (H1:2-13)
- Deel 1 (H1:14 tot H6:7-13)
- Deel 2 (H8:27 tot 10:52)
- Deel 3 (H11:1 tot 15:47)
- Epiloog (H16:1-8) + latere toevoeging (H16:9-20)

De titel

- H1 vers 1
- *'Het begin van het evangelie van Jezus-Christus, Zoon van God' (NBV21)*
- Of anders vertaald: 'Begin van het goede nieuws (goede boodschap, Williebr.v.) van Jezus Gezalfde, Zoon van God'
- Elk woord is van belang:
  - Begin
  - Evangelie
  - Jezus-Christus*
  - Zoon van God**
- Het leest als een programma, inhoudsopgave
- Nieuw literair genre: '*evangelie*' (Goede of vreugdevolle boodschap: '*Euangelion*')

De titel

- De titel zegt waarover het gaat en krijgt invulling in de loop van het evangelie
- Het is ook een vraag aan ons vandaag
- Wie is Hij toch?
- Jezus leren kennen = Hem volgen (ups downs)
- Open einde

Proloog

- Wat is er zo eigen aan het evangelie van Marcus?
- Info over het hoofdpersonage
- H1:2-13 en H1:14-15: Maak je klaar voor zijn komst!
- Begin = Johannes de Doper (profeet Elia)
- Waar: woestijn (betekenis)
- Link met einde evangelie: graf + jonge man
- Beiden: boodschap van nieuw leven

Deel 1

- Jezus trekt naar Galilea en niet naar Jeruzalem (de plaats van het geloof)
- Galilea: gewone mensen,….
- Jezus weet mensen te beroeren
- Wie is Hij toch?

Deel 1

- Jezus optreden in Galilea
- Wonderen?
- Reacties van anderen:
  - Farizeeën,
  - Volk (dubbelzinnig),
  - En in de eerste plaats zijn leerlingen,
  - En wij?
- 3 delen:
  - H1:14-15 en 1:16-20: Een nieuwe leer met gezag
  - H3:7-12 en 3:13-19 en 4-6a: Het geheim van het koninkrijk van God
    - Vergelijking met het Exodusverhaal
    - Opgelet geen mirakelgodsdienst!
  - H6: 6b en 6:7-13: De tekens leren verstaan

Deel 2

- De weg naar Jeruzalem
- Spanning verder opbouwen
- Ontwikkeling vanuit perspectief van het komende lijden
- Wie is Hij nu eigenlijk?: H8: 27 en 9:29
- Centrum van het evangelie (1/2)
- Antwoord van Petrus (H8:27-30):
  - ‘Jij bent de Christus’
  - Vervolg H15,39 (zie deel 3)*
- 3x lijdensvoorspelling: H8:31, H9:31 en H10:32-34
- De opdracht van de Mensenzoon (1): H9:30 en 10:31 = LAATSTE de BELANGRIJKSTE
- De opdracht van de Mensenzoon (2): H10:32-45 = DIENEN en NIET HEERSEN

Deel 3

- Drie dagen in 2 hoofdstukken
- Jezus en de tempel (H11:1-13:37)
- Jezus volgen in lijden, dood en verrijzenis (H14:1-15:47)
- Wie is Hij toch?
  - Na Petrus (zie deel 2): “Jij bent de Christus”
  - Nu de honderdman: “Waarlijk deze man was zoon van God!” (H15,39)

Epiloog

- Het lege graf (H16:1-8)
- “Wees niet bang….Hij is opgewekt uit de dood”
- Opdracht op uitnodiging: om op weg te gaan…

- Toevoeging: versen 9-20
  - Verschijning
  - Opdracht
  - Plaats aan de rechterhand van God

Besluit

Marcus in de kunst

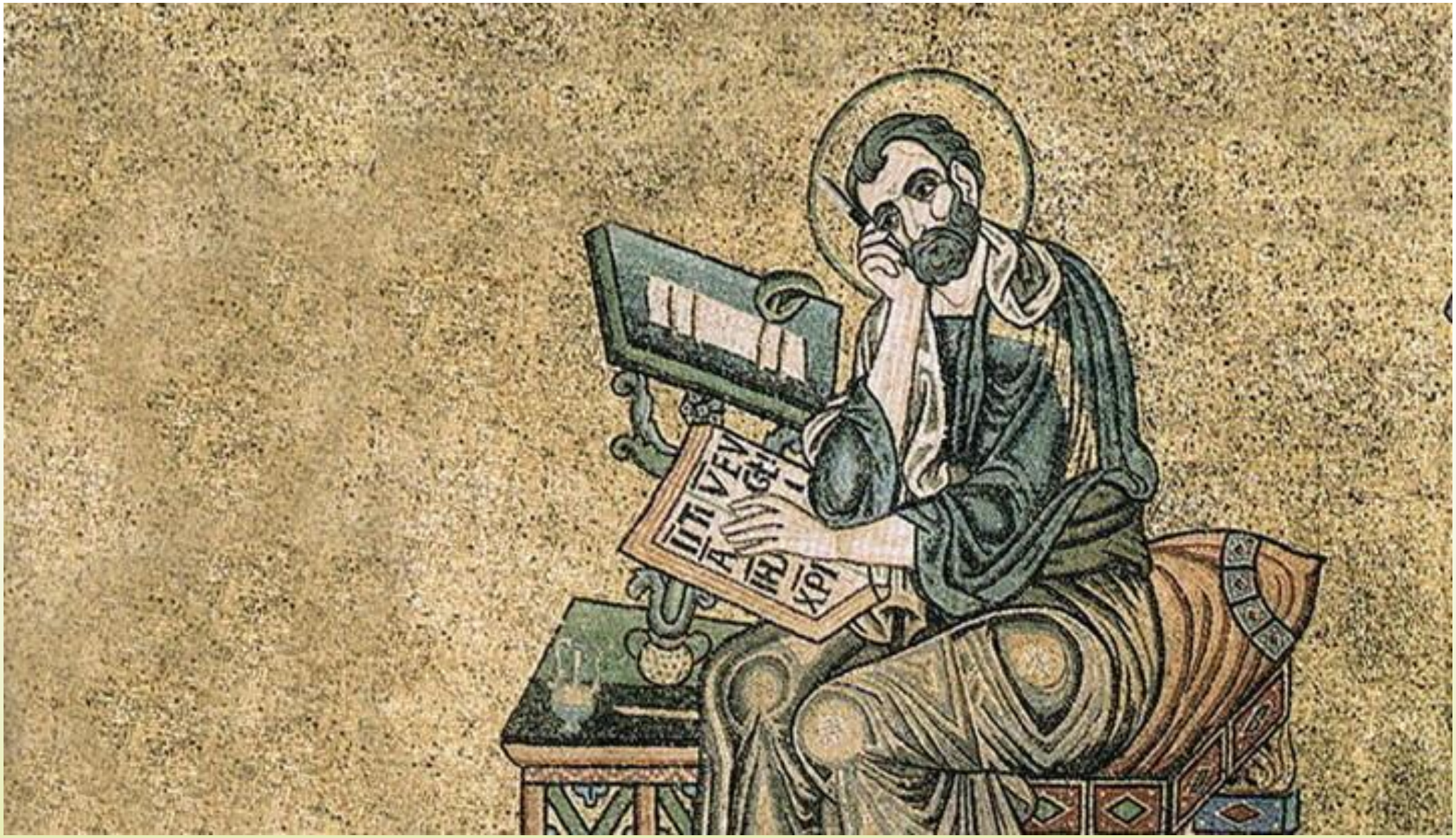

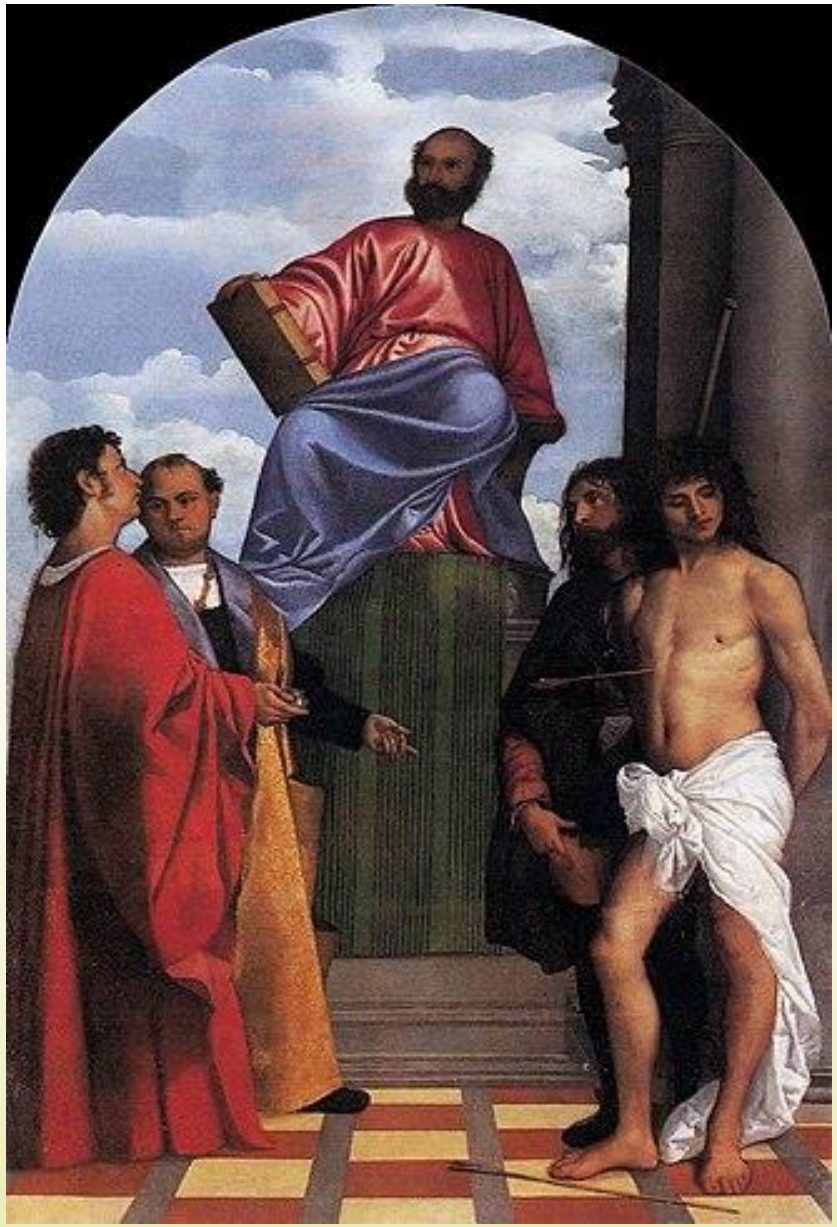

MARCUS

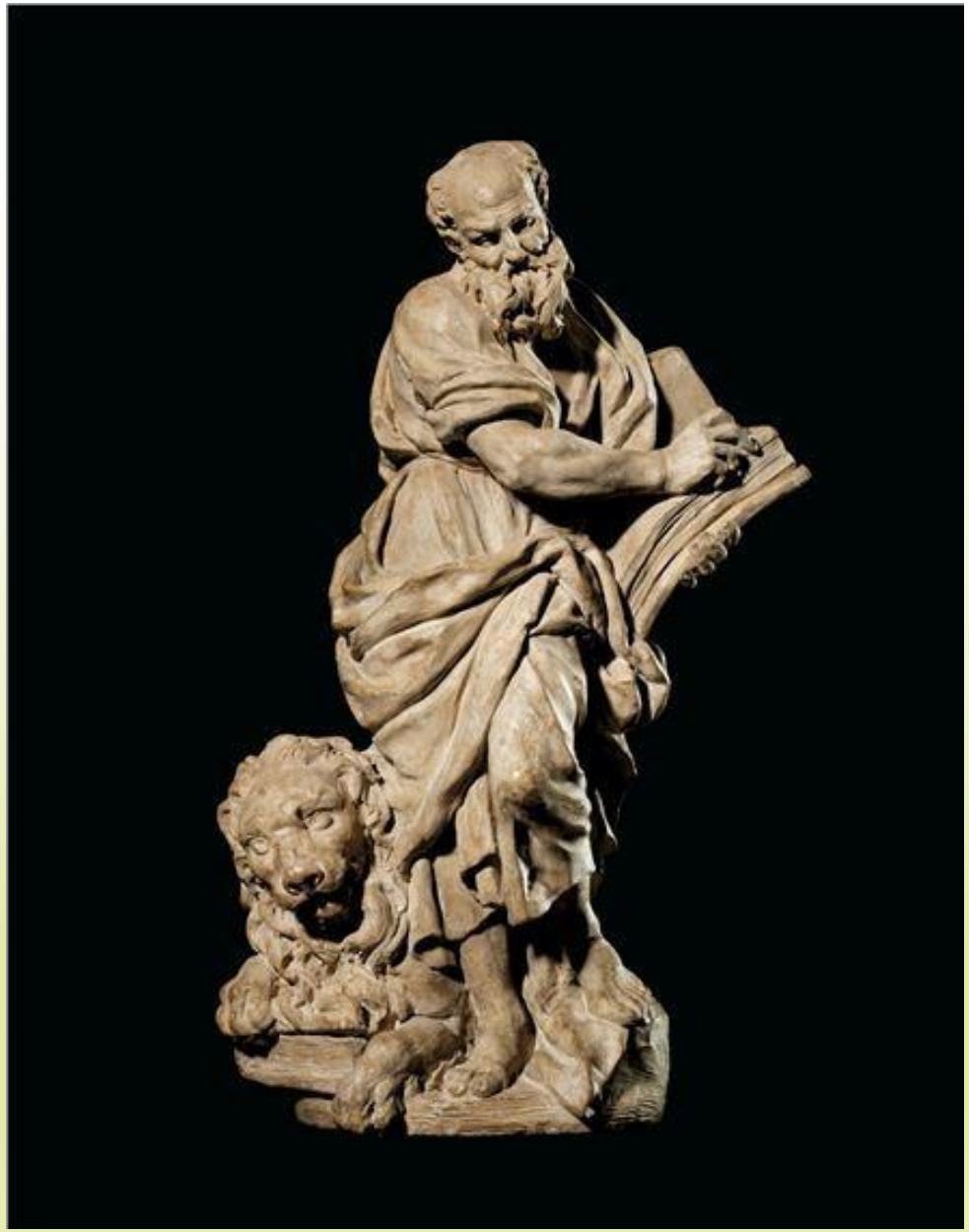

NEC VT RING
SCS

DIFIC

EVAN
GELI
STA
MEVS

BEDANKT VOOR JULIE AANDACHT
ZIJN ER NOG VRAGEN?
makeameme.org